

Norske arkitekters
landsforbund

NAL Norske arkitekters landsforbund
Josefines gate 34, 0351 Oslo
nal@arkitektur.no

Riksantikvaren
postmottak@ra.no

Hørings svar til Riksantikvarens håndverksstrategi

Vi viser til mottatt høringsbrev og medfølgende høringsnotat der vi er invitert til å komme med merknader.

Norske arkitekters landsforbund (Arkitektforbundet) er en fagideell medlemsorganisasjon for arkitekter i Norge med utdanning på universitetsnivå tilsvarende mastergrad eller sivilarkitekt.

Våre merknader gjelder i hovedsak de revideringer som omhandler bygninger, by- og stedsutvikling og arkitektur.

Riksantikvaren jobber i 2023-2024 med å utarbeide en håndverksstrategi. Strategien skal være et verktøy for Riksantikvaren og kulturmiljøforvaltningens arbeid med å øke kompetanse og kapasitet innenfor relevante håndverk.

Riksantikvaren har fått flere tilbakemeldinger på at det er mangel på håndverkere i tradisjonelle håndverksfag, og kunnskap er i ferd med å forsvinne. For å ta vare på bygnings- og kulturarven, må det være tilgang på riktig håndverkerkompetanse. Håndverkere må derfor også ha tilgang på gode utdanningsmuligheter innenfor tradisjonshåndverk.

Norske arkitekters landsforbunds posisjon til Riksantikvarens håndverksstrategi

Arkitektforbundet støtter Riksantikvarens arbeid med håndverksstrategi. God arkitektur er helt avhengig av godt håndverk. Uten tradisjonell håndverkkompetanse mister arkitekturfaget en av de viktigste ressursene og fagområdene i bransjens omstilling til mer ombruk og transformasjon.

Arkitektforbundet mener at utdanning, kompetanseheving, samarbeid på tvers av disipliner, bestillerkompetanse og økt anerkjennelse av håndverksfagenes betydning i samfunnet spiller

viktige roller videre. Her ønsker vi å legge særlig vekt på mulighetene for tverrfaglig utvikling mellom prosjekteringsfagene og håndverkerne.

Konkrete tilbakemeldinger til denne høringen er følgende:

1. Sammenknytning av disipliner

Ett av de største problemene med håndverk i dag er den ofte fragmenterte logikken i bransjen og manglende oppmerksomhet på helhetlige og faglige målsetninger. Her ligger det et uforløst potensial i det grønne skiftet og den store betydningen vern, transformasjon og ombruk vil ha for fremtidig bygningsmasse. Derfor bør Riksantikvarens håndverksstrategi tilstrebe å knytte ulike disipliner tettere sammen ved å legge vekt på en helhetlig tilnærming der håndverkernes kunnskap og ferdigheter samvirker med andre fagområder som arkitektur, ingeniørfagene og kulturarv.

En slik integrert tilnærming mener Arkitektforbundet vil bidra til mer effektive og holistiske løsninger, sikre bedre forvaltning av kulturminner og styrke respekten for håndverkets betydning i restaurering, transformasjon og ombruk.

2. Ansvarsrett og kompetansekrav

Arkitektforbundet merker at bransjen lider av en fragmentert ansvarsrettsmodell som undergraver tillit og samarbeid, og mister muligheten for å erkjenne ulike kompetanse- og erfaringsmodeller for ulike fagområder. Strategien bør derfor vektlegge å tilpasse håndverksstrategien en omforent ansvarsrettsmodell som er basert på en differensiering av tiltaksklasser for ulike prosjekterende og utførende fagområder.

Dette innebærer utarbeidelse av et enhetlig system for ansvarsfordeling som tar hensyn til ulike typer utdanning og spesialisering. En slik tilnærming vil skape klarhet og sikkerhet i ansvarsfordelingen og dermed legge til rette for bedre samarbeid, planlegging og gjennomføring.

Når det gjelder håndverkeres kompetanse, er det avgjørende å anerkjenne både formell og uformell kunnskap. Strategien bør derfor tilpasse kravene til formalkompetanse og uformell kompetanse i samsvar med differensieringen av tiltaksklasser og ansvarsrett. Dette vil gi en mer presis og tilpasset tilnærming til hvilken kompetanse som er nødvendig for ulike typer arbeid.

3. Rekruttering og utdanning

Rekruttering og utdanning spiller en kritisk rolle i å opprettholde og utvikle håndverkkompetansen. Det er avgjørende å endre synet på håndverkerfaget ved å fremme det som en verdifull og respektert karrierevei. Å fremheve spesialistkunnskap innen håndverk er viktig for å understreke kompleksiteten og betydningen av disse ferdighetene i møte med bærekraftmålene.

En betydningsfull tilnærming for å styrke håndverkskunnskapen kan være å øke omfanget av formgivning, håndverksfagene, sløydfagene og kunnskap om det bygde miljø i grunnskolen. Dette gir unge mennesker tidlig eksponering for praktisk arbeid og kreativ utfoldelse, og det kan vekke interesse og respekt for det bygde miljøet og for håndverkstradisjoner.

For å sikre attraktive markedsforhold er det nødvendig å stimulere lærlingordninger og tilrettelegge for gode arbeidsvilkår for lærlinger i håndverksfagene. Dette kan omfatte insentiver for bedrifter som tar inn lærlinger, samt å oppmuntre til etablering av lærlingeprogrammer innen kulturminnevern og restaurering.

Videre mener Arkitektforbundet at samarbeid og utveksling med arkitektskolene kan være en fruktbar tilnærming for å styrke kunnskapsutvekslingen og forståelsen mellom håndverkere og arkitekter. Dette kan føre til en mer helhetlig tilnærming hvor håndverkernes ferdigheter kombineres med arkitektfaglig ekspertise for å skape integrerte og bærekraftige løsninger for bevaring av kulturarv.

4. Bestillerkompetanse

Det er viktig at det offentlige bidrar til å stimulere håndverksyrkene, og derfor har bestillerkompetanse en avgjørende rolle i håndverkstrategien. Det offentlige må aktivt bidra til å stimulere bransjen og styrke dialogen om betydningen av å bevare håndverksfagene. I en tid preget av nedgang i bransjen, er det avgjørende å se på denne perioden som en mulighet for omskolering og utvikling av kompetanse.

I tillegg til å øke bevilgningene til fond og støtteordninger, er det viktig at myndighetene legger til rette for økt bevissthet rundt behovet for håndverkkompetanse, bevaring og ombruk. Dette kan oppnås gjennom offentlige kampanjer, arrangementer og utstillinger som fremhever betydningen av håndverk og kulturminnevern. Gjennom slike tiltak kan befolkningen oppfordres og engasjeres til å bli mer aktivt involvert i å bevare og sette pris på vår kulturarv.

5. Forskning og utvikling

Arkitektforbundet mener at det er et stort behov for forskning og utvikling innen arkitektur og bygningskunnskap for å nå det grønne skiftet. Kunnskapsgrunnlaget for tradisjonelt

håndverk mangler tilstrekkelig forskning, spesielt når det gjelder anvendt forskning som knytter sammen håndverkkompetanse og akademisk kunnskap rettet mot det grønne skiftet.

En nøkkelfaktor er å fremme og finansiere løpende forskning som inkluderer prosjektering og utførelse. Dette innebærer å oppmuntre til samarbeid mellom håndverkere, forskere og akademikere for å utføre anvendt forskning på konkrete problemstillinger innen kulturminnevern og grønn omstilling.

Ved å knytte forskningen tettere til praktiske utfordringer i feltet, kan man utvikle ny kunnskap og metoder som er essensielle for å bevare og restaurere kulturminner på en bærekraftig og effektiv måte.

Gjennom å investere i og oppmuntre til anvendt forskning som integrerer håndverkkompetanse, prosjektering og akademisk kunnskap, mener Arkitektforbundet at vi kan oppnå en dypere forståelse og et mer helhetlig perspektiv på bevaring av kulturarv. Dette vil ikke bare bidra til å overvinne skillelinjene mellom håndverk og akademisk tenkning, men også fremme en mer effektiv og bærekraftig tilnærming til å oppnå bærekraftmålene.

Vi håper våre kommentarer oppleves konstruktive, og vi bidrar gjerne inn i det videre arbeidet.

Med vennlig hilsen

Norske arkitekters landsforbund

Oslo 05.01.2024

Adnan Harambasic, president, Norske arkitekters landsforbund

Kai Reaver, fagsjef, Norske arkitekters landsforbund